

Kdo je prvi obvestil slovensko javnost o Titovi depeši prepovedi ubijanja jetnikov?

Dr. Risto Stojanović se v zadnjem ND začudeno sprašuje zakaj omenjam makedonskega zgodovinarja Rista Stojanova, češ da je on (Stojanović) leta 2015 prvi objavil podatek o Titovi depeši s katero je 14. maja 1945 prepovedal ubijanje vojnih ujetnikov.

Zgodovinarja Rista Stojanova si nisem izmislil jaz, temveč ga je zapisal novinar Ciril Brajer! Oznako »makedonski« sem dodal jaz iz preprostega razloga, ker sem pri preverjanju v slovenskem Cobissu našel podatek, da je napisal 6 člankov v štirih jezikih, od tega dva v makedonskem (lokalni geološki problemi v Makedoniji) in enega v slovenskem – oceno članka Mileta Pavlina in Bogdana Žolnirja z naslovom Protifašistični odpor Koroške od začetka vojne do konca leta 1943, objavljen 1994 v Razgledih št. 25.

Torej, ne gre za nikakršno mojo napako!

Ob branju zadnjega članka Cirila Brajerja sem bil dejansko jaz začuden, ker sta oba z dr. Stojanovićem spregledala, kar sem zapisal! Namreč, da sem leta 2002 prav v ND prvi omenil Titovo cirkularno depešo GŠ NOV Slovenije in Hrvaške in poveljstvom 1., 2., 3. in 4. armade JA o prepovedi ubijanja vojnih ujetnikov, ki so jo potem le našli v INZ.

To novico mi je polkovnik Silvo Turk povedal v Cekinovem gradu, ob predstavitvi knjige Stipe Šuvarja, ko je zraven mene slučajno sedel pokojni Mitja Ribičič. Pogledal me je srepro in izgovoril polovico stavka: »A Vi ste tisti general, ki ...«

Po tej objavi so bile reakcije dokaj burne, saj so poprej številni desničarji in domobranci na ves glas omenjali, da je prav Tito ukazal poboje vojnih ujetnikov, tudi ustašev, četnikov in domobrancev.

V zadregi so bili tudi mnogi partizanski poveljniki, ki so zatrjevali, da za Titovo depešo niso vedeli. Javno sem objavil, da me je na pogovor povabil generalmajor Bojan Polak - Stjenka, prvi poveljnik slovenske divizije Knoja, ki je po ukazu republiške Ozne tudi opravila večino izvensodnih likvidacij. General Polak mi je (pred pričo – brigadirjem JJŠ) zatrdil, da ni vedel za Titovo depešo, češ, da njegovega ukaza gotovo ne bi prekršil. Zato sem tudi dodal svoje mnenje, da sta Titov ukaz verjetno »preklicala« predstavnik sovjetskega Nkvd-ja, ki sta bila na sedežu republiške Ozne. Drugi si tega ne bi privoščili!

Čudi me naslednje: če je dr. Stojanović zvedel za Titov ukaz že 1989/90 in ga omenil v svoji disertaciji leta 1990 (po Cobissu, po seznamu doktorjev ljubljanske Univerze pa 1991), zakaj je šele po 25 letih novinarju Brajerju omenil svoje »odkritje«?

Jaz sem namreč to novico obelodanil že leta 2002 prav v Nedeljskem, kar bi novinar Brajer lahko vedel, da je samo pogledal v arhiv Nedeljskega.

Marijan F. Kranjc, generalmajor v pokoju, Ljubljana

